

'INSTITUTIONALISERING' VAN GELIJKHEID EN MENSENRECHTEN

Discriminatierecht in theorie en praktijk / Discrimination law in theory and practice

Editors

Stefan Sottiaux en Jogchum Vrielink

‘INSTITUTIONALISERING’
VAN GELIJKHEID EN
MENSENRECHTEN

Gelijkheidsorganen en mensenrechten-
instellingen in Vlaanderen en België

Stefan SOTTIAUX
Jogchum VRIELINK

‘Institutionalisering’ van gelijkheid en mensenrechten. Gelijkheidsorganen en mensenrechteninstellingen in Vlaanderen en België
Stefan Sottiaux en Jogchum Vrielink

© 2012 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Coverafbeelding: Hochstrebende Stadtvision, Klee Paul (1879-1940) © Centre Pompidou, MNAM-CCI, Dist. RMN-GP

ISBN 978-94-000-0323-1
D/2012/7849/39
NUR 823

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

INHOUD

<i>Lijst van termen en afkortingen</i>	ix
Inleiding	1
Hoofdstuk I.	
De juridische en internationale context	5
Afdeling 1. Juridisch bindend	5
§ 1. Europese richtlijnen	5
A. Non-discriminatie-richtlijnen	5
B. Richtlijn Persoonsgegevens	7
§ 2. Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (IVRPH)	8
§ 3. Vlaanderen	9
Afdeling 2. Niet juridisch bindend	11
§ 1. Paris Principles	12
A. Taken en verantwoordelijkheden	12
B. Werkwijze	13
C. Onafhankelijkheid en samenstelling	14
D. Status en ICC	15
§ 2. ECRI	16
§ 3. Overige	19
Afdeling 3. (Mogelijke) toekomstige verplichtingen	20
§ 1. Facultatief Protocol bij de Conventie tegen foltering en andere wrede, onmenselijke behandeling of bestraffing (OPCAT)	20
§ 2. Horizontale richtlijn	21
Hoofdstuk II.	
De organisatorische en de inhoudelijke context: vormen, opdrachten en bevoegdheden	23
Afdeling 1. Gelijkheidsorganen	23
§ 1. Opkomst en ontwikkeling: uitbreiding, integratie en additie	24
§ 2. Opdrachten, bevoegdheden en werkwijzen	27
A. Bevoegdheidsgronden	27
B. Promotieorganen vs. (quasi-)jurisdictionele organen	28

C.	Taken, bevoegdheden en opdrachten	30
1.	Bijstand aan slachtoffers	30
2.	Kennisvergrotenende activiteiten	32
3.	Bevorderingsactiviteiten, ondersteunende taken en netwerkfuncties	33
4.	Proactieve (controle)activiteiten, monitoring en opvolging	34
§ 3.	Oprichtingsbasis, bestuur, personeel en onafhankelijkheid	35
A.	Oprichtingsgrondslag	35
B.	Financiering	36
C.	Bestuur	37
D.	Personeel	39
E.	Onafhankelijkheid en verantwoording	39
	Afdeling 2. Algemene mensenrechteninstellingen	42
§ 1.	Structuren en ontwikkelingen	44
§ 2.	Bevoegdheidsgrondslag, bevoegdheden en werkwijze	47
A.	Bevoegdheidsgrondslag	48
B.	Bevoegdheden, opdrachten en werkwijze	50
1.	Toezicht op het overheidsbeleid	50
2.	Bevordering van de mensenrechten	53
3.	Onderzoeken van mensenrechtenschendingen: klachtenmechanisme	55
§ 3.	Oprichtingsbasis, personeel, financiering en onafhankelijkheid	58
A.	Grondslag	58
B.	Bestuur en personeel	58
C.	Financiering en budget	59
D.	Onafhankelijkheid	59
	Hoofdstuk III.	
	De institutionele context: sectorale en/of algemene mensenrechten- instellingen	61
	Afdeling 1. Gelijkheidsorganen	61
§ 1.	(Quasi-)jurisdictioneel gelijkheidsorgaan vs. promotieorgaan	62
A.	Eén enkel type: voors en tegens	62
B.	Beide types	64
§ 2.	Algemene vs. sectorale gelijkheidsorganen	65
	Afdeling 2. Algemene mensenrechteninstellingen	70
§ 1.	Wenselijkheid oprichting algemene mensenrechteninstelling	70
§ 2.	Apart gelijkheidsorgaan vs. integratie in een algemene mensen- rechteninstelling	74
	Afdeling 3. Opties Vlaanderen/(België)	81
§ 1.	Situatieschets Vlaanderen/België	81
A.	Sectorale mensenrechteninstellingen op Vlaams niveau	84

B.	Sectorale mensenrechteninstellingen op federaal niveau	86
C.	Interfederale sectorale mensenrechteninstellingen	91
§ 2.	Lacunes in het huidige (Vlaamse) institutionele landschap	93
§ 3.	Basisopties	94
A.	Basisoptie I: minimalistische optie	95
B.	Basisoptie II: additie van een algemene mensenrechteninstelling	95
C.	Integratie-, uitbreidings- en reorganisatieopties	96
Hoofdstuk IV.		
De federale context: één of meerdere (inter)federale, regionale of lokale gelijkheidsorganen? 99		
Afdeling 1. De huidige situatie in België en Vlaanderen 101		
§ 1.	Bevoegdheidsverdeling en wetgeving	101
§ 2.	Gelijkheidsorganen	104
Afdeling 2. Rechtsvergelijkend overzicht en analyse 106		
§ 1.	De Verenigde Staten	106
A.	Bevoegdheidsverdeling	106
B.	Gelijkheidsorganen	108
§ 2.	Canada	110
A.	Bevoegdheidsverdeling	110
B.	Gelijkheidsorganen	111
§ 3.	Australië	112
A.	Bevoegdheidsverdeling	112
B.	Gelijkheidsorganen	113
§ 4.	Duitsland	113
A.	Bevoegdheidsverdeling	113
B.	Gelijkheidsorganen	114
§ 5.	Italië	114
A.	Bevoegdheidsverdeling	114
B.	Gelijkheidsorganen	115
§ 6.	Spanje	116
A.	Bevoegdheidsverdeling	116
B.	Gelijkheidsorganen	116
§ 7.	Verenigd Koninkrijk	117
A.	Bevoegdheidsverdeling	117
B.	Gelijkheidsorganen	119
§ 8.	Nederland	120
Afdeling 3. Voor- en nadelen van één of meerdere (inter)federale, regionale of lokale gelijkheidsorganen 122		
§ 1.	Innovatie, autonomie en beleidsresponsiviteit	124
§ 2.	Focus en subsidiariteit	125
§ 3.	Dubbele bescherming en budget	126

§ 4. Verantwoording en onafhankelijkheid.	127
§ 5. Coördinatie en efficiëntie	128
Afdeling 4. De federale inbedding van algemene mensenrechten- instellingen	129
Afdeling 5. Rechtsvergelijkend besluit	131
Samenvatting en conclusie	133
Bijlagen	
Bijlage 1. Paris Principles	143
Bijlage 2. ECRI Principles.	147
Bijlage 3. Overzicht van geaccrediteerde organen (ICC/SCA)	153
Bijlage 4. Niet-limitatief overzicht deelstatelijke gelijkheidsorganen	161
<i>Over de auteurs.</i>	163

LIJST VAN TERMEN EN AFKORTINGEN¹

ADB	Antidiscriminatiebureau (Nederland)
Antidiscriminatiewet 2003	Wet 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding
Antidiscriminatiewet (2007)	Wet 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie
Antiracismewet	Wet 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden
Art. 1	Landelijke vereniging ter voorkoming en bestrijding van discriminatie op alle gronden (Nederland)
AWGB	Algemene Wet Gelijke Behandeling (Nederland) ²
Centrum	Zie CGKR
CGB	Commissie Gelijke Behandeling (Nederland)
CGKR	Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding
CGKR-oprichtingswet	Wet 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding
CRE	Commission for Racial Equality (VK) ³
DEPA	Decreet 2 mei 2002 houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt
DRC	Disability Rights Commission (VK) ⁴
ECRI	European Commission against Racism and Intolerance (Europese Commissie tegen racisme en onverdraagzaamheid)

¹ De (in België) meest gangbare juridische afkortingen zijn niet opgenomen in dit overzicht. Zie daartoe: www.verwijzingen-en-afkortingen.be. Hetzelfde geldt voor andere afkortingen die ruime bekendheid genieten.

² In de loop van 2012 gaat de CGB op in het College voor Mensenrechten en Gelijke Behandeling.

³ Sinds oktober 2007 opgegaan in de *Equality and Human Rights Commission* (samen met de *Equal Opportunities Commission* en de *Disability Rights Commission*).

⁴ Sinds oktober 2007 opgegaan in de *Equality and Human Rights Commission* (samen met de *Commission for Racial Equality* en de *Equal Opportunities Commission*).

EEOC	Equal Employment Opportunity Commission (VSA)
EHRC	Equality and Human Rights Commission (VK)
EOC	Equal Opportunities Commission (VK) ⁵
Equinet	Europees netwerk van organen ter bevordering van gelijke behandeling
FEC	Fair Employment Commission (Noord-Ierland)
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights
Gelijkekansendecreet	Decreet 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid
Genderwet	Wet 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen
Geslachtsrichtlijn Arbeid	Zie Richtlijn 2006/54
Geslachtsrichtlijn Goederen en Diensten	Zie Richtlijn 2004/113
HALDE	Haute Autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité ⁶ (Frankrijk)
ICC	International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights
IGVM	Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
IVBPR	Internationaal Verdrag 19 december 1966 inzake burgerrechten en politieke rechten
IVRPH	Internationaal Verdrag 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap
IVUR	Internationaal Verdrag 7 maart 1966 inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie
Kaderrichtlijn	Zie Richtlijn 2000/78
LBR	Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie (Nederland) ⁷
MRAX	Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie
NI CRE	Commission for Racial Equality (Noord-Ierland)

⁵ Sinds oktober 2007 opgegaan in de *Equality and Human Rights Commission* (samen met de *Commission for Racial Equality* en de *Disability Rights Commission*).

⁶ Sinds mei 2011 opgegaan in de *Défenseur des droits* (samen met enkele andere instellingen).

⁷ Sinds 2007 opgegaan in 'Art. 1' (*supra*).

NI EOC	Equal Opportunities Commission (Noord-Ierland)
OPCAT	Optional Protocol to the Convention against Torture
PEC	Pay Equity Commission (Canada)
Rasrichtlijn	Zie Richtlijn 2000/43
Richtlijn Persoonsgegevens	Zie Richtlijn 95/46
Richtlijn 75/117	Richtlijn 75/117/EEG van de Raad van 10 februari 1975 betreffende het nader tot elkaar brengen van de wetgevingen der lidstaten inzake de toepassing van het beginsel van gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke werknemers
Richtlijn 76/207	Richtlijn 76/207/EEG van de Raad van 9 februari 1976 betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden (zoals gewijzigd door Richtlijn 2002/73)
Richtlijn 79/7	Richtlijn 79/7/EEG van de Raad van 19 december 1978 betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van de sociale zekerheid
Richtlijn 95/46	Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens
Richtlijn 97/80	Richtlijn 97/80/EG van de Raad van 15 december 1997 inzake de bewijslast in gevallen van discriminatie op grond van geslacht
Richtlijn 2000/43	Richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming
Richtlijn 2000/78	Richtlijn 2000/78/EG van de Raad van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep

Richtlijn 2002/73	Richtlijn 2002/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 tot wijziging van Richtlijn 76/207/EEG van de Raad betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen, en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden
Richtlijn 2004/113	Richtlijn 2004/113/EG van de Raad 13 december 2004 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten (Geslachtsrichtlijn Goederen en Diensten)
Richtlijn 2006/54	Richtlijn 2006/54/EG van de Raad van 5 juli 2006 betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke kansen en gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep (herschikking)
SCA	ICC Sub-Committee on Accreditation (zie ook ICC)
SHRC	Scottish Human Rights Commission
Wet gelijkheid man/ vrouw	Wet 7 mei 1999 op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, de toegang tot het arbeidsproces en de promotiekansen, de toegang tot een zelfstandig beroep en de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid